METAFORA *RUPERII* ÎN DISCURSUL DESPRE CRIZA POLITICĂ

ARIADNA ŞTEFĂNESCU
Universitatea din Bucureşti

1. Observații preliminare

Obiectul analizei noastre îl reprezintă interdiscursivitatea de tip metaforic antrenată de discursurile generate de un moment de criză politică care au dus la remanierea guvernului din România în primăvara anului 2014. Este vorba de momentul când Partidul Național Liberal (PNL) a ieşit din alianța de guvernare, Uniunea Social Liberală (USL). Criza este resimțită de clasa politică şi de societate ca situându-se într-o serie de alte dezechilibre politice, ca fiind un eveniment iterativ (v. *infra* **2**).

Analiza propriu-zisă va avea în vedere metafora banală şi convențională a *ruperii* urmărită în mai multe texte emise de instanța politică şi de instanța media referitoare la seria de evenimente politice care au referențiat criza politică din februarie 2014. Aceste texte orientate către comentarea aceluiaşi eveniment formează o serie intertextuală. De asemenea, analizăm acest termen în contextul în care metafora reprezintă o cale de acces la reprezentarea conceptuală şi discursivă a unui concept şi în condițiile în care facem deosebirea între două tipuri de metafore intertextualizante: cele banalizate, al căror sens este „adormit", devenite aproape termeni denominativi generali, şi metaforele non-banale, „memorabile", care apar dezvoltate în scenarii de dimensiuni variabile în multe dintre discursurile seriei intertextuale.

Analiza metaforei *ruperii* va avea în vedere variabilele contextuale care impun constrângeri interpretării metaforice, preluând metoda de la Goatly (1998/1997: 200-259). Pe scurt, se va ține cont de parametrii funcționali ai *Field*-ului, *Tenor*-ului şi *Mode*-ului, deci de ceea ce se petrece, scopurile inerente ale locutorilor, de actorii sociali şi relațiile în care se află, de rolul textului şi de alte particularități specifice contextului discursului politic şi jurnalistic.

Corpusul în care am urmărit metafora *ruperii* cuprinde discursurile parlamentare pe această temă (17 discursuri parlamentare), rostite în Parlamentul României pe data de 18 februarie 2014, cu câteva zile înainte de anunțarea oficială, din 25 februarie 2014, a dezmembrării formațiunii politice aflate la guvernare (Uniunea Social Liberală) şi o serie de articole apărute în presa momentului, semnate de Andrei Pleşu, Andreea Pora, Ion Cristoiu, Cristian Turturică. Trimiterile la aceste texte le facem prin semnalizarea tipului de discurs (DP: discurs parlamentar), urmat de numele omului politic care l-a rostit sau de numele jurnalistului. La *Surse* sunt indicate textele şi adresele electronice de unde acestea au fost accesate şi unde, o vreme, se pot găsi. În privința selecției articolelor din presă, aceasta a fost făcută prin constrângerea a doi factori. Primul a fost de a selecta articole semnate de jurnalişti

BDD-V1691 © 2015 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:50:07 UTC)

cunoscuți sau de elită, fără însă a-i fi selectat pe toți, deoarece al doilea criteriu, a fost acela al propriei noastre puteri de a cuprinde prin analiză discursivă un număr de texte.

2. Date sumare despre istoria conceptului de criză

Termenul de *criză*, provine din greaca veche, unde este un derivat de la un verb care însemna „a tranşa", „a decide", „a judeca", dar şi „a se lua la întrecere", „a se certa", „a lupta". Istoria termenului este milenară, iar uzul lui este invaziv şi inflaționar (termenul din medicină şi teologie pătrunde în domeniul politicii, istoriei, economiei, psihologiei). Reinhardt Koselleck (2009/2006: 176-189) face o descriere a istoriei acestui concept în care arată că noțiunea, deplasându-se dinspre medicină în politică, preia o serie de elemente metaforice legate de corp şi diagnosticarea bolilor. În esența sa, termenul presupune existența unor alternative față de care trebuie să se pronunțe o judecată, un verdict care nu este încă tranşant pentru că „se ştie că nu se ştie încă"[1]. În teologie, noțiunea este asimilată ideii Judecății de Apoi. În economie, conceptul este legat de metafora echilibrului: criza este un dezechilibru între cerere şi ofertă care va fi rezolvată numai printr-o creştere a productivității. În gândirea istorică şi politică, criza este similară cu revoluția, progresul, schimbarea. Koselleck (2009/2006) arată că noțiunii de criză îi este imanentă dimensiunea temporală sub diferite aspecte: gestionarea proastă a timpului, urgentarea, analiza trecutului pentru a prognoza viitorul, dar şi ancorarea în contemporaneitate sau ideea de iterativitate.

R. Koselleck consideră că există trei modele semantice ale crizei active în mentalul european începând cu secolul al XVII-lea. Primul este *modelul procesual* care preia o parte din semnificația medicală a crizei, la care se adaugă elemente teologice privitoare la Judecata de Apoi. În acest model, istoria este „tribunalul lumii", iar judecata ei se împlineşte la orice oră, pas cu pas. În sprijinul acestei idei ne vin în minte rutine discursive de tipul *poporul care judecă, generațiile viitoare care ne vor judeca* ş.a. Al doilea model semantic al crizei este acela al unui *eveniment periodic iterativ*, iar al treilea este *modelul anticipativ* în care criza este echivalentă cu ultima criză a istoriei, este provocarea ultimativă a omenirii, model care accentuează deopotrivă viziunile apocaliptice şi utopice.

În ce măsură modelele semantice ale crizei dezvoltate de R. Koselleck vor ajuta analiza discursului, în general, şi analiza de față, în particular? În primul rând, ele pot fi centre de forță în jurul cărora gravitează o serie de metafore intertextualizante din discursurile provocate de evenimentul politic, o mare parte din metaforele şi din scenariile metaforice constituindu-se pe linia modelelor semantice preexistente în mentalitatea noastră despre criză şi invers. Putem spune de pe acum că în analiza de față, centrată pe metafora crizei ca *rupere*, este actualizat modelul *procesual* al crizei.

3. Funcțiile metaforelor intertextualizante şi sensul lor

Funcțiile metaforelor sunt multiple. Goatly (1998/1997: 135-168) le clasifică după nivelul ideațional, interpersonal şi textual la care acționează, iar în analiza de față vom întrebuința denumirile funcțiilor metaforice pe care le identificăm după clasificarea sa[2]. La

[1] A se vedea, de exemplu, discursul despre şansele de supraviețuire ale unui bolnav.

[2] Enumerăm câteva din funcțiile metaforelor după autorul citat: la nivel ideațional, metafora poate avea rolul de reprezentare, explicare, (re)conceptualizare, taxonomizare, de comprimare a informației de background ş.a.; la nivel interpersonal, metafora poate semnaliza indicarea emoțiilor, atitudinii, perspectivei şi a poziționării imaginative față de cunoaştere, precum poate avea şi funcția de declanşare a pathosului.

BDD-V1691 © 2015 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:50:07 UTC)

nivel textual metafora îşi exercită funcţia de structurare textuală şi, adăugăm noi aici, de liant intertextual.

Din punct de vedere teoretic, orice metaforă poate fi înţeleasă ca un instrument care injectează în text intertextualitate, deoarece prin intermediul ei se întretaie prezumtiva expresie literală şi actuala expresie iconică (figurată) a unei anumite idei, deci se intersectează două moduri de reprezentare şi, de aici, putem extinde ideea spunând că se intersectează două „texte". Asocierea dintre termenul-sursă şi termenul-ţintă din structura metaforei sau, altfel spus, analogia presupusă de metaforă, poate fi văzută ca o legătură între două domenii semantice care aparţin unor „texte" diferite.[1] Noi însă avem aici la bază o perspectivă funcţională mult mai simplă. Prin metafore intertextualizante înţelegem acele metafore care survin spontan în mai multe texte aflate într-o serie intertextuală, la autori diferiţi, prin presiunea topicului comun şi a modelelor conceptuale din tradiţia culturală europeană de imaginare a crizei. Metaforele comune unei serii intertextuale sunt indici de convergenţă discursivă spontană, de congruenţă semantică, care străbat atât discursul politic declanşat de un eveniment, cât şi discursul jurnalistic care îl preia. Ele trimit, cum am mai spus, la prototipuri semantice al crizei, dând şi mai mare greutate consonanţelor semantice. Astfel, metafora catacretică a *rupturii* a apărut din abundenţă în discursurile ambelor instanţe, politică şi media, ca termen curent de denominare a stării politice de fapt; la fel se întâmplă şi cu metaforele creative din seria intertextuală avută în vedere (a amorului, divorţului, judecăţii, meciului), dar pe care nu avem spaţiu a le prezenta aici.

Uneori metaforele cu funcţie de liant intertextual sunt la rândul lor introduse în discurs prin mecanisme intertextuale, ca, de pildă, citarea, reluarea în ecou, menţiunea vorbirii interioare ş. a., mecanisme care permit enunţiatorului să adere sau să se disocieze în diferite grade de adevărul implicat de reprezentarea figurată metaforică. Prin urmare, metaforele din cadrul unei serii discursive intertextuale pot pătrunde: (i) spontan în discurs, datorită presiunii topicului şi a stereotipurilor conceptuale ale crizei; (ii) viral, prin contagiune, pe calea culoarelor de contact ale diferitelor practici de comunicare (avem în vedere faptul că discursul instanţei media preia discursul instanţei politice); şi (iii) prin mecanisme intertextuale de structurare discursivă.

La nivelul funcţiei ideaţionale, o caracteristică a metaforicităţii în discursul politic şi media este aceea de a se lăsa interpretată prin cheie unică.[2] Decodarea metaforelor tinde să fie neambiguă, aceasta contrastând cu apetitul discursului politic pentru eufemism şi pentru referinţe de tip general prin care enunţiatorul obscurizează voit şi strategic.[3] Metaforele şi scenariile metaforice, precum şi metonimiile trimit la referenţi şi evenimente care sunt parte din enciclopedia comună a participanţior la actul discursiv, deci la nivel ideaţional, conform lui Goatly (1998/1997: 135-168), ele îndeplinesc funcţiile de comprimare a informaţiei de background şi de reprezentare. Tocmai datorită faptului că metaforele politice tind să primească *interpretare unică*, utilizarea *in extenso* a tropului prin derivare metaforică poate apropia textul politic sau jurnalistic de alegorie.[4] Fragmente alegorice din discursul jurnalistic,

[1] Nu intrăm aici în discuţia despre legătura indisolubilă şi creatoare dintre lume şi discurs.

[2] Procedeul este vechi, cel puţin, în tradiţia românească a discursului politic. Ne gândim la opera lui Dimitrie Cantemir, *Istoria ieroglifică*.

[3] Una din atitudinile (*stancetaking*) frecvent întâlnite în discursurile parlamentare din seria intertextuală analizată este aceea a ocolirii factualităţii (cf. *Nu mă voi hazarda să arăt cu degetul vinovaţi* – DP/Hărău).

[4] De exemplu, în discursul parlamentarului Paul, Crin Antonescu este o „vulpe", Victor Ponta este „mincinosul", iar USL este mama care îi hrăneşte; la Gheorghe se dezvoltă alegoria divorţului între doi parteneri, C A şi VP.

BDD-V1691 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:50:07 UTC)

ca, de exemplu, scenariul metaforic al pornirii în cucerirea palatului Cotroceni de către „aventurierul" Crin Antonescu (CA), acțiune periculoasă în care mulți „perdanți ai alegerilor" se află îngropați la „rădăcina copacilor fără număr", pentru că „partidele sunt, de regulă, nemiloase când e vorba să-şi lichideze liderii care le-au dus la pierzanie" (Pora), comprimă pentru cititorul avizat câțiva ani de politică românească, ziarista indicând metonimic momentele politice şi anii cronologici după numele omului politic: „Năstase, Geoană, Tăriceanu sunt exemple locale pe care ar trebui să le studieze minuțios [CA înainte de a se aventura în această acțiune]".

4. Fenomenul amestecului de metafore (blending metaphors)

Într-un discurs, acelaşi subiect poate apărea dezvoltat prin mai multe cadre metaforice (*frames*) care nu coerentizează perfect între ele, trecerile de la o reprezentare metaforică la alta făcându-se uneori brusc, obligând receptorul textului să dezvolte linii paralele de inferență şi acomodări semantice multiple între paradigmele metaforice şi starea de fapte referențiată. De exemplu, metaforele crizei ca *autogol* şi ca *război civil* (v. exemplul de mai jos) declanşează seria inferențelor textuale legate de polarizarea forțelor politice. Acest cumul de inferențe se „amestecă" în acelaşi discurs cu metafora amorului care se transformă în amor vampiric, melanjul acesta referențiind un singur eveniment, şi anume criza politică din 25 februarie 2014.

> *De la o vreme însă, am făcut-o lată! Ne-am depăşit pe noi înşine! Am inventat ceva fără egal, ceva care putem pentru ca să zicem că n-a trecut prin cap nimănui pe vechea şi greu încercata noastră planetă: lovitura de stat realizată de stat împotriva lui însuşi. Lovitura de stat ca* ***„auto-gol"****! Complot guvernamental împotriva guvernului! Asistăm înmărmuriți cum „alianța" de la vârf a ales ca formă de administrare a țării –* ***războiul civil****. Ponta* ***dă de pământ cu*** *Antonescu, Antonescu* ***dă de pământ cu*** *Ponta, Băsescu le râde în nas amândurora, ba chiar pledează, pişicher, pentru* ***împăcare****. [...] Dar USL pare să fi ales o cu totul altă cale. Şi tocmai în asta constă* ***„auto-lovitura de stat"*** *despre care vorbeam. USL a ales să-şi saboteze propria guvernare. Să intre în opoziție cu ea însăşi. După doi ani de* ***amor sălbatic****, în care „liderii" formațiunilor câştigătoare* ***dansau în voaluri roz****, îşi* ***zâmbeau galeş*** *şi* ***priveau concupiscent spre jugulara*** *lui Traian Băsescu în* ***aplauzele*** *lui Dan Voiculescu şi ale pupililor şi pupilelor lui, iată, dintr-odată, cum* ***fiecare pofteşte la sângele „partenerului"****. E ca şi cum* ***Făt Frumos*** *şi* ***Ileana Cosânzeana*** *ar începe, brusc,* ***să-şi dea la glezne, să-şi scoată ochii, să se scuipe în față****.* (Pleşu)

Acest amestec metaforic în care mai mulți termeni-sursă şi scenarii metaforice reprezintă aceeaşi Țintă, criza politică, este făcut cu intenția perspectivării din mai multe unghiuri, cu intenția de a spori semnificația topicului abordat şi, în ultimă instanță, de a interpreta.

În general, amalgamul reprezentărilor metaforice, derivate sau nu, apare numai în textele de presă, nu şi în declarațiile parlamentare care, dacă construiesc scenarii metaforice, preferă să rămână „cuminți" în cadrul unui singur scenariu, poate şi din pricină că sunt performate oral având un timp discursiv limitat la trei minute de alocuțiune, dincolo de faptul că enunțiatorul lor este om politic, iar nu jurnalist sau chiar scriitor, deci nu are neapărat „condei".

BDD-V1691 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:50:07 UTC)

5. „Ruperea alianței": de la metaforă banală la metaforă creativă şi respinsă

Metafora *ruperii* exprimând noțiunea de criză e veche în discursul românesc politic, istoric, cultural. O întâlnim încă din secolul al XIX-lea, dacă nu cumva mai devreme, în oratoria parlamentară, în textele istoricilor, scriitorilor, de fapt, o întâlnim pretutindeni. În corpusul analizat de noi, atât în discursul instanței politice, cât şi în cel al instanței media, metafora *ruperii* cunoaşte o evoluție de la metaforă-termen politic *curent* la metaforă în uz *creativ*. Prin metafora *ruperii* în uz creativ sensul politic convenționalizat al termenului va fi respins şi, în urma respingerii lui se creează loc pentru alte metafore care să denomineze criza. Prin urmare, metafora intertextualizantă a *ruperii* înregistrează o pantă metaforică (*metaphorical cline*) (Goatly 1998/1997), unde la un pol funcționează catacretic, ca metaforă moartă, cu sens inert din punct de vedere figurativ, iar la celălalt pol ca metaforă creativă.

5.1. *„Ruperea" ca metaforă conceptuală lexicalizată*

Termenul *rupere* este folosit în legătură cu scindarea alianței politice USL şi conceptualizează acest moment de criza politică ca *proces fizic violent* încadrându-se în modelul *procesual* al crizei de la R. Koselleck, dar fără a avea aici accente medicale sau teologice. Nominalizarea *ruperea USL* sau echivalentul ei verbal *a se rupe* au suferit simultan o banalizare a sensului şi o lexicalizare recunoscută de dicționare (cf. pentru *rupe* sensul de „a (se) depărta, a (se) desprinde de cineva sau de ceva", care apare în DEX). Noțiunea politică nu are în limba actuală un corespondent literal monolexical decât prin neologismul *scindare* (*scindarea USL*) sau prin nominalizarea *desprinderea (lui X de Y)*, care reprezintă exprimarea perifrastică a conceptului şi care poate avea din această cauză o serie de dezavantaje discursive. Noțiunea se mai poate exprima prin metafore conceptuale provenind din câmpul semantic al războiului (*distrugerea alianței*), al substanței (*dizolvarea alianței*). De asemenea, mai poate primi denominații perifrastice neeconomicoase ca *separarea partidelor din cadrul alianței, ieşirea PNL din alianță* ş.a., denominația generică *acest eveniment* (DP/Hărău); *criză guvernamentală* (DP/Zlati) sau denominații generico-metaforice ale crizei, ca *impas* (DP/Birchall), *blocaj*, *moment de cumpănă* (DP/Irimie). Discursul politic al crizei de la începutul anului 2014 preferă însă metafora *ruperii*, nu pe cea mai „blândă" a *dizolvării* şi nici pe cea mai agresivă, care presupune un agent exterior, a *distrugerii*. De asemenea, nu se agreează nici termenul generic de *criză* şi alternativele lui lexicale în seria intertextuală examinată.

O serie de avantaje discursive ale acestei metafore se datorează gramaticii verbului, care este tranzitiv şi reflexiv, oferind posibilități de exprimare asociate cu posibilități de inferențiere în direcția indicării unui autor (moral) al scindării grupării politice (în cazul de față preşedintele Traian Băsescu este cel mai frecvent incriminat) sau a unui proces firesc de distrugere.

Metafora, atât în variantă nominală, cât şi verbală se află în uzul general, circulă nediferențiat pe grupări politice. Ea apare în zona discursului politic, în cea a discursului jurnalistic al crizei din 2014[1] şi în discursul instanței cetățeneşti, pe care însă nu l-am introdus în corpusul nostru. În corpus, am întâlnit-o în nouă discursuri parlamentare din 17, în patru din cele cinci articole de presă, precum şi în titlul unui document politic oficial (*„Rezoluția în*

[1] Din căutările efectuate în internet, am observat că metaforele politice curente *ruperea USL-ului* şi *se rupe USL-ul* apăreau şi în texte de presă strict informative, nesemnate, de tip ştire, care indirect probează larga circulație a cuvântului, sau în poziții textuale de prim-plan, ca titlu sau subtitlu redacțional, ceea ce îi indică calitatea de cuvânt-cheie.

BDD-V1691 © 2015 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:50:07 UTC)

patru puncte prin care PNL a decis ruperea USL"[1]). Prin urmare, metafora ruperii este recurentă, pe baza ei putându-se stabili o rețea de consonanță, ea constituind un cuvânt-cheie sau un nucleu intertextual.

5.2. ***Metafora conceptuală a „ruperii" şi consonanța ideilor***

Metafora *ruperii alianței* intră într-un raport discursiv scalar cu sintagma *continuarea alianței*[2]. În contextul politic dat, *a nu se rupe* implică *a continua împreună*. Prin frecvența lor mare în acest corpus, prin faptul că se evocă unul pe altul şi ținând cont de caracterul populist pronunțat al declarațiilor parlamentare, aceşti termeni contribuie şi chiar marchează un tip de intertextualitate bazat pe consonanța ideilor, pe repetitivitate şi pe insistență. Cu alte cuvinte, una dintre idei este aceea că noțiunea de *rupere* se poate inferențial ascunde sub lexicalizări din câmpul semantic al *continuării*.

Oratorii politici pedalează în discursurile lor fie pe ideea *ruperii*, fie pe cea a *continuării* alianței politice. Să luăm, de exemplu, cazul exprimării explicite a ideii de *continuare* a alianței cu inferența *neruperii.* Ea apare lexicalizată ca atare de 13 ori în declarațiile parlamentare, dar acest număr devine mai mare prin formularea ideii de *continuare* cu ajutorul sinonimelor şi a parafrazelor. Iată câteva exemple:

> *Nu trebuie să lăsăm proiectul USL* ***să ia sfârşit*** *dacă vrem să avem stabilitate politică şi predictibilitate economică în România* (DP/Birchall); *Premierul Victor Ponta [...] este pe cale să comită o imensă greşeală, şi anume să* ***distrugă proiectul USL*** *înainte ca acesta să îşi fi îndeplinit marile promisiuni făcute țării începând din 2011* (DP/Birchall; inferența „Nu trebuie să se rupă"); *Proiectul comun al USL-ului trebuie* ***să continue*** *până la îndeplinirea obiectivelor politice asumate în fața electoratului* (DP/Iane).

Revenirea oarecum incantatorie a aceloraşi idei complementare, recursul la o gamă de valori împărtăşite legate de *(ne)respectarea promisiunilor* făcute națiunii şi de *întărirea* sau, dimpotrivă, de *înşelarea încrederii* formează cadrajul ideologic[3] al declarațiilor parlamentare, strategic folosit la construirea atitudinii oratorului politic[4] (*ethos*) şi la declanşarea *pathosului* la nivelul audienței sale.

5.3. ***Zonele discursive care favorizează apariția metaforei „ruperii"***

Tipurile de enunțuri în care apare metafora *ruperii* alianței politice sub diversele ei realizări lexicale sunt simptomatice pentru statutul de cuvânt-cheie şi pentru topicul abordat de seria intertextuală. Întâlnim această metaforă în secvențe discursive care folosesc unul sau mai multe dintre procedeele următoare: tematizarea, prefețele de comentariu şi indicii

[1] Despre care pomeneşte şi CA la conferința de presă ținută în fața partidului său.

[2] De fapt, cele două concepte sunt în raport semantic de complementaritate.

[3] Cadrajul ideologic este specific discursului politic. El poate fi exprimat explicit, dilatând discursul, sau implicit. Se manifestă textual ca evocare a doctrinei, ca raportare la valori împărtăşite, cum ar fi constituționalitatea, binele comun, interesul național, dorința poporului exprimată prin vot. Funcțiile secvențelor de cadraj ideologic sunt de a legitima, de a constrânge şi de a recalibra forța argumentelor. Din retorică şi argumentare se ştie, de asemenea, că recursul la valori universal valabile face ca un argument să fie foarte greu de respins. Situația este întrucâtva similară când se recurge la valori împărtăşite de un grup, ca în cazul discursurilor parlamentare din corpusul nostru.

[4] Insistența oratorilor pe ideea ruperii alianței politice indică implicarea enunțiatorului, încercarea de a remedia, dorința de a alerta şi sensibiliza, atitudini opuse pasivității, tăcerii, mai ales că membrii parlamentului îşi rostesc alocuțiunile cu câteva zile înainte de anunțarea oficială a dizovării alianței USL.

BDD-V1691 © 2015 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:50:07 UTC)

interlocutivității. Aceasta dovedeşte că întâlnim cuvântul *rupere* în enunțuri care sunt tematizante, de opinie, dialogice.

Sintagma *ruperea USL*, apare:

- în cadrul unui titlu (*Declarație politică referitoare la ruperea USL* – DP/Hărău);
- în comentariul metalingvistic (*Iar ruperea USL este o astfel de problemă – ibid.*);
- în enunțuri cu heteroglosie evocată retoric (*Toată națiunea este chemată să răspundă dacă se rupe sau nu se rupe USL-ul* – DP/Pachel Adam);
- la inițială tematizată ce prefațează dezvoltarea unei noi idei (*În numele ruperii USL nu înseamnă că...* – Pora);
- în prefețe de comentariu care introduc punctul de vedere al locutorului (*Eu sunt de părere că nu există niciun motiv suficient de tare care să ducă la ruperea...* – DP/Birchall; *Cu privire la ruperea USL am putea vorbi în termeni asemănători* – Pleşu);
- în enunțuri structurate în format interacțional, ca schimb de replici, mai precis ea apare într-o secvență de contrazicere (*USL-ul nu se rupe!* – DP/Hărău);
- în secvențe în care parlamentarul face o precizare (***Şi aici trebuie să precizez că** PNL, organizația din care fac parte, [...] nu îşi doreşte să rupă USL şi nici să iasă de la guvernare* – DP/Cazan);
- într-o secvență de avertizare (***Mă tem că** românii nu vor considera legitimă şi motivantă nicio explicație pentru a accepta ruperea USL* – DP/Hărău);
- în secvențe de explicație (***Iată** câteva motive care ar putea justifica de ce...* – DP/Popeangă; *Astfel, [...], **în realitate**, [...] ar putea duce **în final** la ruperea alianței* – DP/ Cazan);
- într-o secvență eristică de închidere bruscă a discuției (***Vă asigurăm că nu ne interesează** dacă se rupe sau nu USL-ul!* – DP/Pachel Adam);
- într-un atac al adversarului justificat sarcastic (*În temeiul art. 112 din Constituție [...] depun moțiunea simplă [...], **ca să cinstim cum se cuvine ruperea** ...* – DP/Gheorghe);
- într-o secvență concesivă care reia în ecou o voce anonimă (*Chiar şi dacă ULS-ul nu s-ar rupe, ...* – Turturică).

5.4. *Uzul metaforei intertextualizante a „ruperii”*

Metafora *ruperii* are mai multe „stadii de transformare”, de metamorfozare, datorită circuitului ei intertextual masiv în mai multe situații de comunicare şi registre discursive şi la mai mulți autori. Aceste metamorfozări presupun trecerea de la folosirea impersonală a lexicului *ruperii* ca strategie de neasumare a responsabilității care indică dorința de neimplicare a enunțiatorului (avem în vedere reflexivul impersonal *a se rupe*, forma nominală *rupere* din corpus) la **resemantizarea** şi **remetaforizarea** catacrezei prin derivare originală sau prin asocieri spontane cu alte metafore, ajungându-se până la **deconstruirea** catacrezei, toate, resemantizare, remetaforizare, deconstruire, fiind acțiuni textuale care se dezvoltă pe fundalul unui *pathos* al implicării.

(i) Resemantizarea metaforei, scoaterea ei din banalitatea sensului decolorat, se face prin poetizare; în loc de *rupere*, oratorul politic sau jurnalistul selectează sinonimul mai poetic *destrămare* (DP/Cazan; Adam; şi la Pora), îl combină cu un nominal poetizant şi livresc (*enigma ruperii* – Cristoiu) sau apare într-o secvență de indicare a sursei răului în care se menționează, chiar dacă aluziv, vinovatul responsabil de această situație şi victima:

> ***Se ştie cine a fost**, încă înainte ca USL să fie legitimat de electorat în decembrie 2012, **persoana care a depus toate diligențele** pentru ca **USL să se destrame**. [...] **Şi asta***

BDD-V1691 © 2015 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:50:07 UTC)

pentru că *o serie de factori de decizie din rândul aliaților noştri* ***au cedat, voluntar sau involuntar****, diversiunilor şi manipulărilor* ***celor interesați****.* (DP/ Cazan).

(ii) Remetaforizarea se produce prin derivarea metaforică, chiar şi sumară, în cadrul câmpului semantic al PÂNZEI. Derivarea metaforică vine cu o perspectivă nesolemnă şi depreciativă, cu alte cuvinte presupune modificări subtile de registru încărcate de atitudinea locutorului față de ceea ce verbalizează. În exemplul următor se poate observa preferința pentru un verb sinonim cu *a se rupe* şi care vine cu presupoziția lexicală a pânzei subțiri, vechi sau tocite:

USL-ul s-a ***deşirat****. [...]* ***S-a deşirat,*** *practic,* ***puțin câte puțin****, în interacțiunea dintre PSD şi PNL.* (DP/Hărău).

(iii) Remetaforizarea se mai poate realiza prin transfer de la o metaforă conceptuală la alta. Criza politică este asociată discursiv cu metafora AMORULUI, amplu dezvoltată în două discursuri din seria intertextuală, la parlamentarul Tinel Gheorge (*Declarația mea politică de astăzi se intitulează: "S-a rupt lanțul de iubire!"* – DP/Gheorghe) şi la Andrei Pleşu.

(iv) Deconstruirea metaforei am întâlnit-o într-un singur text din corpus, şi anume în articolul filosofului, scriitorului şi jurnalistului Andrei Pleşu, intitulat sugestiv „Jurnal de inactualități". Aici neutralitatea sau, eventual, prestigiul termenului *ruperea USL* sunt demontate total, iar gravitatea stării de fapte pe care o denominează este şi ea transferată din scena politicului într-un plan ontologic mai înalt:

„S-a schimbat schimbarea" *– se spune adesea în lumea românească, când exigența înnoirii eşuează în stereotip. Cu privire la „****ruperea"*** *USL, am putea vorbi în termeni asemănători: „****S-a rupt ruptura"****! O alianță născută strict pe adversitate, pe monomania evacuării unui singur om (fie el şi preşedintele țării) nu are cum să dureze. Afectele (iubire, ură, simpatie, antipatie) pot fi intense, dar, mai ales când nu sunt însoțite de o combustie rațională, sunt amenințate de instabilitate. Ca să obții un edificiu politic stabil, trebuie să coagulezi în jurul unui proiect de construcție. USL s-a născut ca* ***proiect de demolare****. A vrut să „****rupă"*** *clasa politică şi electoratul în aşa fel încât, în afara alianței de guvernare să nu mai fie loc decât pentru* ***scame****. „S-a schimbat schimbarea" – se spune adesea în lumea românească, când exigența înnoirii eşuează în stereotip. Cu privire la „****ruperea"*** *USL, am putea vorbi în termeni asemănători: „****S-a rupt ruptura****!"* ***Ruptură au semănat, ruptură au cules.*** *Despre „****stilistica****"* ***rupturii*** *nu mai vorbim. Evenimentul a scos la suprafață toate resursele de ipocrizie, prostie, caraghioslâc şi trivialitate ale protagoniştilor: pupături şi ghionturi, bățoşenii şi fente, smiorcăieli şi rânjete. Pe ultimul loc: guvernarea şi interesul național*. (Pleşu)

Principalele mijloace folosite în demontarea semnificației metaforice sunt: (i) intertextualitatea şi parafrazarea; (ii) deplasarea conceptului din domeniul lui semantic propriu în alte domenii; (iii) telescoparea sau prezentarea de sus a evenimentelor.

Intertextualitatea şi parafrazarea se realizează pe baza a două expresii de înțelepciune: prima este paradoxală, glumeață, construită cu un trop etimologic, *S-a schimbat schimbarea*; a doua este proverbul de inspirație biblică *Cine seamănă vânt culege furtună.* Nu trebuie neglijate atitudinile enunțiatorului. La transpunerile intertextualizante – *S-a rupt ruptura* şi

BDD-V1691 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:50:07 UTC)

Ruptură au semănat, ruptură au cules – atitudinile sunt când de distanțare de sensul metaforic care se obține prin citarea neasumată a lui *rupe* şi *rupere* (*A vrut să „rupă" clasa politică* şi *„ruperea"*), când de sarcasm. Pragmatemul *Asta au făcut, asta au!*, care participă şi el la hibridul frazeologic *Ruptură au semănat, ruptură au cules*, vine cu încărcătura sarcasmului. De asemenea, Andrei Pleşu, nu se opreşte la respingerea termenului de *rupere*, ci continuă remodelarea lui conceptuală prin ancorarea noțiunii în mai multe domenii semantice. Prin sintagma *stilistica rupturii*, el resemantizează noțiunea, plasând-o din domeniul politicului în cel al artelor. Totodată, construcția discursivă în care apare sintagma creativă *stilistica rupturii* este aceea a unei replici a scriitorului parțial reprimate (*Despre „stilistica rupturii" nu mai vorbim*). Atitudinea propozițională de a-ți înfrâna pe cât posibil vorbele indică la nivelul concret al referențialității situația dezastruoasă şi implicarea autorului. Prin *proiect de demolare*, A. Pleşu deplasează noțiunea *ruperii* din câmpul semantic al PÂNZEI în cel al EDIFICIULUI pentru a o replasa din nou în primul o propoziție mai încolo (cf. *scame*). Ultima parte a citatului este o prezentare telescopată şi caricaturizată a scenei politice, folosind metonimii preluate din codul gesturilor cu potențial afectogen (*pupături şi ghionturi, bățoşenii şi fente, smiorcăieli şi rânjete*).

6. Concluzii

Metafora *ruperii* o întâlnim în circuitul ei intertextual ca: (i) *termen politic* şi metaforă *banalizată*; (ii) metaforă *vie* şi *revitalizată*; (iii) metaforă *refuzată* şi *deconstruită* prin plasarea din domeniul semantic al pânzei în cel al edificiului şi al iubirii eşuate. Metafora *ruperii* străbate în această serie de texte întreaga pantă de metaforicitate. Revitalizarea şi deconstruirea metaforei au capacitatea de a îmbogăți modelul de conceptualizare al noțiunii sau chiar de a-l modifica. În situația de aici nu putem spune că se propune un alt model de conceptualizare a crizei politice care să nu fi fost prins de R. Koselleck în teoretizarea lui, ci doar asistăm la îmbogățirea modelului *procesual* cu accente din retorica iubirii eşuate, aceasta bineînțeles dacă se acceptă ideea că iubirea este şi ea un *proces*. Analiza metaforelor creative din seria intertextuală avută în vedere aici poate veni cu contextualizări specific culturale ale modelului conceptual al crizei. Acesta, însă, ar fi un alt studiu.

SURSE

Discursuri parlamentare:

DP – Şedința Camerei Deputaților din 18 februarie 1014; http://www.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=7349 &idm=1,16&idl=1 (membrii parlamentului din discursurile cărora citățm sunt: Luminița Pachel Adam, Ana Birchall, Mircea Vasile Cazan, Tinel Gheorghe, Eleonora Carmen Hărău, Daniel Iane, Vicențiu Mircea Irimie, Vasile Popeangă, Radu Zlati).

Texte jurnalistice:

Cristoiu, Ion, „În seara aceasta, Victor Ponta a fost victima consilierilor plătiți", interviu dat în 25 febr. 2014 şi publicat de site-ul realitatea.net; http://www.realitatea.net/ion-cristoiu_1387551.html#ixzz2uQS41h7g.

Pleşu, Andrei, „Jurnal de (in)actualități", 3 martie 2014, în *Adevărul*; http://adevarul.ro/news/politica/jurnal-inactualitati-1_531346bfc7b855ff56cd2559/index.html.

BDD-V1691 © 2015 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:50:07 UTC)

Pora, Andreea, „Cum şi cine îl spală pe Antonescu de păcate?”, în *Revista 22*, 25 febr. 2014; http://www.revista22.ro/cum-si-cine-l-spala-pe-antonescu-de-pacate-38418.html
Turturică, Dan Cristian „O nouă «marțe neagră» şi lecțiile maidanului”, în *Revista 22*, 25 febr. 2014; http://www.revista22.ro/o-noua-marte-neagra-si-lectiile-maidanului--38465.html.

BIBLIOGRAFIE

Goatly, Andrew, 1998 [1997], *The Language of Metaphor*, London, New York, Routledge.
Koselleck, Reinhardt, 2009 [2006], *Conceptele şi istoriile lor*, traducere de Gabriel H. Decuble, Mariana Oruz, Bucureşti, Editura Art.

THE METAPHOR OF (VIOLENT) *TEARING*
IN THE DISCOURSES DEVOTED TO THE POLITICAL CRISIS

(*Abstract*)

We have selected from the range of common figurative expressions which occur spontaneously in several political discourses and journal articles related to the same topic and event (a Romanian political crisis) the following intertextual metaphor: *to tear to pieces* and its nominalization (in Romanian: *a rupe, rupere*).

We demonstrate that in our corpus this metaphor traverses all the metaphorical cline: from an asleep metaphor to a creative one. Furthermore, we also analyze the discourse places in which the metaphor of (violent) *tearing to pieces* appears in order to capture the shifts of meaning which occur at its level. We conclude that this intertextual metaphor undergoes a change of meaning which permeates some of the texts of our corpus. More specifically, in our corpus, the metaphorical representation of the political crisis changes from the model of violent *tearing to pieces* to the model of *breaking a love affair*. Both these metaphorical representations of the crisis correspond to the conceptual model of crisis as a *process* described by R. Kosselck (2009/2006).

BDD-V1691 © 2015 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:50:07 UTC)